REZULTATSKO USMERJEN UKREP ZA OHRANJANJE BIOTSKE RAZNOVRSTNOSTI

Operacija **»Ohranjanje suhih travišč BK.15« (SUHA_TRAV)** predstavlja novost strateškega načrta skupne kmetijske politike 2023-2027. Namenjena je ohranjanju suhih travišč in nanje vezanih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst. Izvedbene rešitve so bile razvite v okviru triletnega EIP projekta »Kmetovanje za ohranjanje vrstno pestrih travišč s prenosom znanja na kmeta«. Operacija se je začela izvajati z letom 2025, in sicer po t. i. **rezultatsko usmerjeni shemi**, ki omogoča, da si kmetje **sami izberejo najustreznejše kmetijske prakse** za doseganje zastavljenega rezultata. Finančno nadomestilo za doseganje dobrega rezultata predstavlja **rezultat – stopnja ohranjenosti habitata suhih travišč**.

NEKAJ PRIPOROČIL, KAKO LAHKO POMAGATE TUDI VI?

Ključno vlogo pri ohranjanju suhih travišč imajo prizadevni in vztrajni kmetje. Če želite aktivno sodelovati pri ohranjanju vrstno bogatih suhih travnikov, vas vabimo, da se vključite v operacijo »Ohranjanje suhih travišč BK.15«.

Košnja in paša:

- Priporočamo zmerno kmetijsko rabo.
- Pokošena trava naj se pospravi s travnika. Priporoča se, da se trava s travnika pospravi v obliki mrve.
- Paša ali košnja travnika naj se na območju Haloz pričneta po 30. 5., na območju Kuma pa po 20. 6. oziroma ko trave odvržejo semena. Prvi košnji lahko sledi paša živine ali pozna druga košnja.
- Na območju Gorjancev naj se košnja izvaja 1x do 2x letno. Prvič naj se kosi po 20. 6.
- Celoletna paša na isti površini ni primerna. Priporoča se uporaba čredink. Ko je površina popasena, naj se živina prestavi na naslednjo čredinko. Obdobje nepopašenosti na tej površini naj traja vsaj 4 - 8 tednov. V primeru interesa po čim manj upravljanja z živino, predlagamo rejo oslov. Paša izključno konj, gojene divjadi v oborah in domačih prašičev naj se ne izvaja.

KAKO OHRANJATI VRSTNO BOGATA SUHA TRAVIŠČA?

Vrstno bogata suha travišča so med najbolj ogroženimi življenjskimi prostori v Sloveniji.
K njihovem ohranjanju lahko prispevate tudi vi, tako, da:

- ✓ Se vključite v operacijo »Ohranjanje suhih travišč BK.15«.
- ✓ Vzdržujete obstoječ ali po možnosti povečujete delež pozno košenih travnikov na vaši kmetiji.
- ✓ Košnja (Kum, Haloze, Gorjanci) in paša (Haloze in Kum) naj bosta ekstenzivni.
- ✓ Travnikov ne gnojite z mineralnimi gnojili.
- ✓ Pokošeno travo, ki jo posušite na travniku, pospravite s površin. Trave ne balirate (povijate v plastično folijo), lahko pa seno balirate v kocke.
- ✓ Preprečujete zaraščanje oziroma prekomerno rabo travnikov.

OBMOČJA, KJER JE MOŽNO IZVAJATI OPERACIJO

Operacijo »Ohranjanje suhih travišč« je zaenkrat možno izvajati le na površinah s kvalifikacijskim habitatnim tipom EU_6210(*) Polnaravna suha travišča in grmiščne faze na karbonatnih tleh (Festuco Brometalia) (*pomembna rastišča kukavičevk) in njegovih križancih na območjih Natura 2000 **Boč – Haloze – Donačka gora, Haloze – vinorodne, Kum in Gorjanci – Radoha**.

SPLOŠNI POGOJI ZA VKLJUČITEV V OPERACIJO »Ohranjanje suhih travišč«

- Ministrstvo izvede spletno predstavitev operacije SUHA_TRAV in upravičencem pošlje poziv k oddaji izkaza interesa za vstop v operacijo.
- Upravičenci, ki bi prihodnje leto želeli vstopiti v operacijo SUHA_TRAV, kmetijskemu ministrstvu pošljejo izkaz interesa s predlogom GERK, na katerih bi izvajali operacijo. Izkaz interesa upravičenca ne zavezuje k vstopu v operacijo.
- Strokovnjak s področja botanike oz. fitocenologije izvede popis suhih travišč pri upravičencih, ki so izkazali interes za vstop v operacijo. Za vsak posamezni travnik po kriteriju stanja habitatnega tipa, prisotnosti značilnic in vrst orhidej, se določi število točk, ki so podlaga za določitev višine plačila v letu vstopa v operacijo. Površine, ki dosežejo manj kot 50 točk, niso primerne za vstop v operacijo.
- Izvajalec popisa suhih travišč za vsak travnik zariše linijo popisa s toleranco 5 metrov na vsako stran znotraj poljine. V okviru linije popisa mora upravičenec v drugem, tretjem, četrtem in petem letu trajanja obveznosti v času cvetenja pozitivnih značilnic in vrst orhidej spremljati ohranjenost suhih travišč v mobilni aplikaciji »Moj travnik«.
- Na podlagi popisa, ki ga opravi kmet z aplikacijo »Moj travnik«, ta izračuna število točk, ki so osnova za določitev višine plačila.
- Pred začetkom izvajanja intervencije se morajo upravičenci obvezno udeležiti predhodnega programa usposabljanja v obsegu 4 ur.
- V zadnjem oziroma petem letu izvajanja operacije strokovnjak s področja botanike oz. fitocenologije ponovno izvede popis habitatnega tipa in oceni stanje njegove ohranjenosti.
- Obveznost izvajanja operacije traja 5 let.
- Najmanjša strnjena površina kmetijskega zemljišča iste vrste dejanske rabe za izvajanje posamezne operacije je 0,05 ha. Minimalna skupna površina, na kateri upravičenec izvaja operacijo, mora znašati vsaj 0,3 ha na kmetijsko gospodarstvo.
- Lokacija izvajanja obveznosti se v obdobju trajanja ne sme spreminjati, razen v primeru višje sile ali izjemnih okoliščin.
- Obseg površin kmetijskega gospodarstva se v času trajanja obveznosti lahko poveča, pri čemer se upošteva čas trajanja obstoječe obveznosti.
- Obtežba z živino ni relevantna, zato se lahko v izvajanje vključijo vse kmetije, ne glede na povprečno obtežbo.
- Raba: trajno travinje (1300), ekstenzivni oziroma travniški sadovnjaki (1222) in travinje z razpršenimi neupravičenimi značilnostmi (1320).

FINANČNO NADOMESTILO

Finančno nadomestilo za ohranjanje ugodnega stanja suhih travišč in nanje vezanih prostoživečih živalskih in rastlinskih vrst, predstavlja najvišji znesek intervencij **KOPOP_BK.** Glede na doseženo število točk pri popisovanju se nadomestilo pri izvajanju operacije »Ohranjanje suhih travišč BK.15« dodeli v treh stopnjah: **stopnja I: 340 EUR/ha; stopnja II: 390 EUR/ha; stopnja III: 460,00 EUR/ha.**

DODATNE INFORMACIJE

Zavod Republike Slovenije za varstvo narave, Tobačna ulica 5, 1000 Ljubljana Tel: 01/230 95 00; zrsvn.oe@zrsvn.si ter Območne enote ZRSVN
Kmetijsko gozdarska zbornica Slovenije, Celovška 135, 1000 Ljubljana Tel: 01/513 66 00; kgzs@kgzs.si ter Območni Kmetijsko gozdarski zavodi
Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano, Dunajska 22, 1000 Ljubljana Tel: 01/478 90 00; gp.mkgp@gov.si

Izdal: Zavod Republike Slovenije za varstvo narave | Besedilo: dr. Nika Debeljak, Aljaž Novak, Barbara Stupan (ZRSVN), Sonja Škornik (UNI MB), Jelka Brdnik (KGZS Ptuj) | Karta: Matej Simčič (ZRSVN)
Fotografije: Avtor fotografij indikatorskih vrst in kukavičevk je Branko Bakan; Avtorica naslovne fotografije je Monika Podgorelec (ZRSVN) | Oblikovanje: Nevenka Mihevc, Aleksandra Anzulović (ZRSVN)
Literatura: Bakan B. (2006) Slikovni pregled višjih rastlin Prekmurja: prispevek k poznavanju flore Prekmurja. Lendava: Razvojni center. Martinčič, A. in sod., (1999); Mala flora Slovenije: ključ za določanje praprotnic in semenk (3. izdaja). Ljubljana: Tehniška založba Slovenije | Verzija 3.0 | Tisk: Art 32 d.o.o., Špes grafični studio, april 2025

PROGRAM RAZVOJA PODEŽELJA
Evropski kmetijski sklad za razvoj podeželja: Evropa investira v podeželje
Zavod Republike Slovenije za varstvo narave
Univerza v Mariboru
Sofinancira Evropska unija

OHRANJANJE *suhih travišč*

Kmetijska krajina, kjer se vrstno bogati suhi travniki prepletajo z mejicami, posameznimi sadnimi drevesi starih sort in drugimi krajinskimi značilnostmi, hitro izginja. Na teh površinah z zmerno do nizko (ekstenzivno) rabo, lahko samo na 1 m² najdemo kar 80 različnih vrst rastlin. Nekatere med njimi so tudi evropsko pomembne, zavarovane in ogrožene.

✚ POZITIVNI INDIKATORJI ▬ NEGATIVNI INDIKATORJI ● KUKAVIČEVKE ali ORHIDEJE

V Sloveniji poznamo 79 različnih vrst kukavičevk. So zelo dober pokazatelj ekstenzivnega upravljanja s travnikom, saj so zelo občutljive na gnojenje in prepogosto košnjo. V Sloveniji so zaradi svoje redkosti in ogroženosti zavarovane.

GORSKA DETELJA

Višina: 15-60 cm
Cvet: bel, združen v socvetja
Čas cvetenja: maj-avgust
Listi: trojnati, lističi ozkoeliptični, priostreni na vrhu

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

MNOGOCVETNA ŠPANSKA DETELJA

Višina: 20-50 cm
Cvet: bel, združen v socvetja
Čas cvetenja: junij-julij
Listi: listi peternati, lističi ozkoeliptični do suličasti

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNI OSLAD

Višina: 30-80 cm
Cvet: bel, cvetovi so združeni v navidezne kobule, sladek vonj
Čas cvetenja: maj-avgust
Listi: pritlična rozeta, listi 2x pernato deljeni

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

SREDNJI TRPOTEC

Višina: 20-50 cm
Cvet: klasasta socvetja velika 2-6 cm, bele do vijolične prašnične niti so daljše od venca
Čas cvetenja: april-september
Listi: v pritlični rozeti, veliki 9-17 cm, brez pecljev

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

POKONČNA STOKLASA

Višina: 30-60 cm
Cvet: socvetje je navidezno šopasto, z ozkimi 2-4 cm dolgimi klaski
Čas cvetenja: maj-avgust
Listi: črtalasti, široki 2-4 mm

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNA MIGALICA/ MARIJINE SOLZICE

Višina: 20-50 cm
Cvet: socvetje iz širokih jajčastih do srčastih klaskov (lahko rahlo rdeči)
Čas cvetenja: maj-julij
Listi: črtalasti, na vrhu koničasti

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

JAJČASTI POPON-SONČECE

Višina: 10-20 cm
Cvet: rumen, 5 cvetnih listov
Čas cvetenja: junij-september
Listi: enostavni, črtalastojajčasti

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

POJALNIK

Višina: 15-30 cm
Cvet: cevast venec, rumene barve, po robu rdeč ali rjav
Čas cvetenja: junij-avgust
Listi: luskasti listi, spiralasto razvrščeni

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

RANJAK

Višina: 5-35 cm
Cvet: glavičasta socvetja, cvetovi so bele in rumene barve z rdečkastimi zobci
Čas cvetenja: maj-avgust
Listi: pernato sestavljeni

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNI REGRAT

Višina: 5-40 cm
Cvet: rumen košek
Čas cvetenja: marec-maj
Listi: združeni v rozeto, globoko nazobčani, vsebujejo bel mleček
*znak pogostega gnojenja

▬ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

LEPLJIVA KADULJA

Višina: 40-80 cm
Cvet: rumen
Čas cvetenja: junij-september
Listi: suličasti, nazobčani, priostren vrh, ob peclju srčaste oblike
* Znak prepašenosti. Rastline imajo žleze, ki izločajo snov neprijetnega vonja na katero se lepijo žuželke.

▬ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNA GLOTA

Višina: 50-120 cm
Cvet: socvetje veliko 6-20 cm, iz 6-13 klaskov
Čas cvetenja: maj-julij
Listi: temnozelene barve, na spodnji strani pokriti z bodičkami

▬ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

RESASTI/MALI ŠKROBOTEC

Višina: 5-50 cm
Cvet: rumen
Čas cvetenja: maj-september
Listi: nazobčani, nasprotno razvrščeni

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

VRBOVOLISTNI PRIMOŽEK

Višina: do 50 cm
Cvet: rumen košek, velik 3-5 cm
Čas cvetenja: julij-september
Listi: suličasti, premenjalno razvrščeni

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNA NOKOTA

Višina: 5-20 cm
Cvet: rumeno do rdeče glavičasto socvetje
Čas cvetenja: maj-september
Listi: jajčasto suličasti

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

TRAVNIŠKA KADULJA

Višina: 20-60 cm
Cvet: v navideznih vretenih, vijolične in modre barve
Čas cvetenja: maj-september
Listi: dolgopecljati, nazobčani, dlakavi

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNA KUKAVICA

Višina: 8-40 cm
Cvet: vijoličen, škrlaten, rdeč
Čas cvetenja: april-junij

●

BEZGOVA PRSTASTA KUKAVICA

Višina: 10-30 cm
Cvet: bledo rumen ali škrlaten, diši po bezgu
Čas cvetenja: maj-junij

●

PANONSKI OSAT

Višina: 40-80 cm
Cvet: manjši koški, veliki 1-2 cm, vijolične barve
Čas cvetenja: julij-avgust
Listi: spodaj dlakavi, pernato deljeni

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

MALA STRAŠNICA

Višina: 15-50 cm
Cvet: glavičasto socvetje, zelene do rdeče barve
Čas cvetenja: maj-julij
Listi: sestavljen list, listi eliptični, nazobčani

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

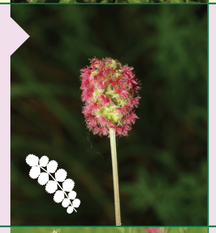

ČOPASTA GREBENUŠA

Višina: 5-30 cm
Cvet: modro ali rdeče čopasto socvetje
Čas cvetenja: maj-julij
Listi: enostavni, celorobi, razvrščeni spiralasto

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNI KUKOVIČNIK

Višina: 20-70 cm
Cvet: rožnat
Čas cvetenja: junij-avgust

●

PIRAMIDASTI PILOVEC

Višina: 20-60 cm
Cvet: rožnat, škrlatno rdeč
Čas cvetenja: junij-julij

●

PIKASTOCVETNA KUKAVICA

Višina: 10-40 cm
Cvet: zgoraj škrlatnordeč, spodaj bel s pikami
Čas cvetenja: maj-avgust

●

MATERINA DUŠICA

Višina: 5-25 cm, polegla razrast
Cvet: rožnat ali svetlo vijoličen
Čas cvetenja: maj-julij
Listi: sedeči, črtalasti, tudi jajčasti, nasprotno razvrščeni

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNA TURŠKA DETELJA

Višina: 30-70 cm
Cvet: grozdasto socvetje, bledorožnati cvetovi s temnejšimi žilami
Čas cvetenja: maj-avgust
Listi: deljeni v 6-12 parov - ozkosuličasti

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

NAVADNI KLINČEK - KARTAVŽAR

Višina: 15-40 cm
Cvet: roza, rdeče, vijolične barve
Čas cvetenja: junij-avgust
Listi: ozkosuličasti, do 6 cm veliki

✚ 1 posamezne 2 večje število 3 pogosto 4 zelo pogosto

TRIZOBA KUKAVICA

Višina: 15-30 cm
Cvet: nežno rožnat, s temnejšimi pikami
Čas cvetenja: april-junij

●

JADRANSKA SMRDLJIVA KUKAVICA

Višina: do 80 cm
Cvet: škrlaten, do 6 cm dolg, neprijetnega vonja
Čas cvetenja: maj-julij
*Posebnost Haloz

●

TRANSILVANSKA PRSTASTA KUKAVICA

Višina: 30-60 cm
Cvet: bel
Čas cvetenja: junij-avgust
*Posebnost Gorjancev

●

porezava